

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 531/2024-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], zastúpenej URBAN & PARTNERS s.r.o., advokátska kancelária, Červeňova 15, Bratislava, proti uzneseniam Okresného súdu Banská Bystrica č. k. BR-3C/10/2019-766 z 29. apríla 2024 a č. k. BR-3C/10/2019-780 z 8. augusta 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 30. augusta 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny, čl. 13 dohovoru, ako aj čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uzneseniami okresného súdu č. k. BR-3C/10/2019-766 z 29. apríla 2024 a č. k. BR-3C/10/2019-780 z 8. augusta 2024. Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd obe napadnuté uznesenia zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Zároveň žiada o priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 7 192 eur a náhrady trov konania.

2. Sťažovateľka tiež navrhuje, aby ústavný súd pri prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie odložil vykonateľnosť napadnutého uznesenia okresného súdu z 8. augusta 2024 do právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu v tejto veci.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že Okresný súd Brezno (v súčasnosti okresný súd, pozn.) rozsudkom č. k. 3C/10/2019-463 zo 14. decembra 2021 čiastočne vyhovel žalobe

sťažovateľky o ochranu osobnosti, keď výrokom I uložil žalovanému povinnosť do troch dní od právoplatnosti rozsudku zaslať sťažovateľke písomné ospravedlnenie v súdom špecifikovanom znení. Výrokom II zaviazal žalovaného povinnosťou zaplatiť sťažovateľke náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 15 000 eur. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol. Proti rozsudku okresného súdu podala vo vymedzených častiach sťažovateľka odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom č. k. 17Co/74/2022-634 zo 16. augusta 2023 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutých častiach potvrdil. Zároveň uložil sťažovateľke povinnosť zaplatiť žalovanému náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

4. Sťažovateľka napadla rozsudok krajského súdu dovolaním. Okresný súd ju výzvou z 19. októbra 2023 vyzval na zaplatenie súdneho poplatku za dovolanie podľa položky 7b písm. b) v spojení s § 6 ods. 2, 3 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“) v sume dvakrát po 3 596 eur. Po doručení výzvy sťažovateľka podala návrh na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov za celé konanie v rozsahu 100 %, prípadne oslobodenie od súdnych poplatkov za podanie dovolania vo výške 100 %, eventuálne čiastočné oslobodenie od súdnych poplatkov za dovolanie podľa úvahy súdu. Svoj návrh odôvodnila tým, že všetky náklady súvisiace s domácnosťou sťažovateľky znášal jej nebohý snúbenec, ktorý bol zamestnancom žalovaného. Sťažovateľka je poberateľkou starobného dôchodku. Zaplatenie súdneho poplatku je pre ňu príjmom za 1 rok a 4 mesiace, aj to len za predpokladu, že by nemala žiadne náklady. Túto sumu nie je schopná uhradiť.

5. Okresný súd napadnutým uznesením z 29. apríla 2024 nepriznal sťažovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov. Okresný súd považoval po vykonaní lustrácie bankových účtov za preukázané, že sťažovateľka je majiteľkou účtu v Poštovej banke, a. s., s disponibilným zostatkom vo výške 10 167,88 eur. Na výzvu okresného súdu mu doručil žalovaný listinný dôkaz – platobný predpis SEPA platby, z ktorého vyplýva, že právnenému zástupcovi sťažovateľky bola 4. októbra 2023 pripísaná platba vo výške 15 000 eur v zmysle výroku II rozsudku okresného súdu.

6. Proti napadnutému uzneseniu z 29. apríla 2024 podala sťažovateľka 30. apríla 2024 sťažnosť, ktorú v podstatnom odôvodnila tým, že vyšší súdny úradník nesprávne posúdil jej aktuálnu finančnú a sociálnu situáciu, keď neskúmal a ani nepreukázal pôvod finančných prostriedkov na účte sťažovateľky, na aký účel sa dané prostriedky nachádzajú na jej účte a či je ich *de iure* vlastníčkou. Okresný súd napadnutým uznesením z 8. augusta 2024 sťažnosť zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľky

7. Sťažovateľka nesúhlasí s postupom okresného súdu, ktorým jej nepriznal oslobodenie od súdneho poplatku za dovolanie, ani s obsahom oboch napadnutých uznesení, ktoré považuje za arbitrárne a nepreskúmateľné. Výšku súdneho poplatku považuje za neprimeranú vo vzťahu k jej právu na prístup k súdu a na účinný opravný prostriedok. Okresný súd posudzoval celú vec príliš formalisticky a izolovane, bez zohľadnenia akéhokoľvek ústavnoprávneho aspektu a možného dopadu, či už na ekonomické pomery sťažovateľky, alebo na jej porušené práva.

8. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti zopakovala svoju argumentáciu uvedenú v návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov, ako aj v sťažnosti proti uzneseniu z 29. apríla 2024, pričom

je toho názoru, že vo svojich podaniach jasne preukázala, že zaplatenie súdneho poplatku je pre ňu likvidačné. Súd musí pri takomto rozhodovaní prihliadať aj na špecifické potreby strany sporu, ktoré vyplývajú z jej sociálneho postavenia, zdravotného stavu a veku. Sťažovateľka je starobná dôchodkyňa a vzhľadom na jej vyšší vek je značne obmedzená až znemožnená jej možnosť zvýšiť svoje príjmy. Býva v byte, ktorý ma v prenájme, nie je vlastníčkou žiadnej nehnuteľnosti.

9. V súvislosti s vykonanou lustráciou na účtoch v banke sťažovateľka v podstatnom uviedla, že nebol skúmaný a ani preukázaný pôvod peňažných prostriedkov, na aký účel sa nachádzajú na jej účte a či je ich vlastníčkou. Sťažovateľka je toho názoru, že okresný súd nesprávne vyhodnotil jej majetkové pomery, ktoré nie sú určované len jej finančnou hotovosťou, resp. stavom hotovosti na bankových účtoch, ale aj celkovou majetkovou situáciou, ktorú dostatočne preukázala.

10. Okresný súd v napadnutých uzneseniach odignoroval jej argumenty, z ktorých je evidentné, že sú jasne dané podmienky na oslobodenie od súdneho poplatku. Okresný súd tak vec nesprávne vecne a právne posúdil, neaplikoval príslušné ustanovenia týkajúce sa oslobodenia od súdnych poplatkov, a to základné zásady Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) zakotvené v čl. 3 ods. 1 CSP a čl. 3 ods. 2 CSP v spojení s § 193 a § 254 CSP, v dôsledku čoho sú obe napadnuté uznesenia nezákonné.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru), porušenie práva vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny v spojení s čl. 1 dodatkového protokolu) a čl. 13 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu z 29. apríla 2024, ktorým sťažovateľke nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov za dovolanie, a napadnutým uznesením okresného súdu z 8. augusta 2024, ktorým zamietol sťažnosť sťažovateľky. Sťažovateľka považuje napadnuté uznesenia za arbitrárne a nepreskúmateľné, pričom podľa jej názoru dostatočným spôsobom deklarovala, že spĺňa podmienky na oslobodenie od súdnych poplatkov.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým uznesením okresného súdu z 29. apríla 2024:

12. V súvislosti s napadnutým uznesením okresného súdu z 29. apríla 2024 ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého rozhoduje o individuálnych sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb vo veci porušenia ich základných práv alebo slobôd v tých prípadoch, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Napadnuté uznesenie okresného súdu z 29. apríla 2024 bolo preskúmané okresným súdom v konaní iniciovanom na základe sťažnosti sťažovateľky, pričom argumentácia uvedená v sťažnosti a ústavnej sťažnosti sa v podstatnom obsahovo zhoduje, ústavný súd konštatuje, že nemá právomoc na opakované preskúmanie napadnutého uznesenia z 29. apríla 2024, a preto odmietol danú časť ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu z 8. augusta 2024:

13. Ústavný súd v rámci formulovania všeobecných východísk, ktoré tvoria ústavnoprávny základ jeho rozhodovania o ústavných sťažnostiach, zdôrazňuje, že nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Z tohto postavenia vyplýva, že jeho úlohou nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, ale jeho úloha sa zásadne obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Ústavný súd pri posudzovaní relevancie sťažnostných námietok vychádza z doktríny, že všeobecný súd pozná právo („*iura novit curia*“). Prvoradou úlohou ústavného súdu je ochrana ústavnosti, a nie ochrana zákonnosti. Ak výklad a aplikácia zákona všeobecným súdom nie sú arbitrárne a sú náležite zdôvodnené, ústavný súd nemá dôvod na zásah.

14. Problematika súdnych poplatkov dosahuje ústavnoprávnu relevanciu z pohľadu záruk rešpektovania základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie spravidla v prípadoch, ak v dôsledku rozhodnutia v otázke súdnych poplatkov dochádza k nedovolenému obmedzeniu práva na prístup k súdu, napr. v dôsledku neprimeraného poplatku [rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) *Kreuz v. Poľsko*, č. 28249/95, *Kata v. Poľsko*, č. 9590/06, *Ilic v. Rumunsko*, č. 26061/03].

15. Rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov patrí zásadne do rozhodovacej sféry všeobecných súdov (II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Je preto úlohou ich judikatúry vymedziť kritériá, z ktorých budú vychádzať pri aplikácii zákonných ustanovení o oslobodení od súdnych poplatkov (porov. I. ÚS 27/2014, III. ÚS 559/2011, III. ÚS 441/2014, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Všeobecné súdy sú pri rozhodovaní o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov povinné s ohľadom na všetky podstatné skutočnosti vyskytujúce sa v konkrétnom prípade a význam práva na súdnu ochranu v demokratickej spoločnosti primerane vyvažovať záujem štátu na vyberaní súdnych poplatkov za rozhodovanie sporov na jednej strane a záujem účastníka konania uplatňujúceho si svoj nárok (resp. práva) súdnou cestou (porovnaj rozsudok ESLP vo veci *Kreuz* proti Poľsku z 19. 6. 2001, bod 66).

16. Ústavný súd tiež judikoval, že samotné nepriznanie oslobodenia od súdneho poplatku ešte nesignalizuje porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porov. II. ÚS 142/04, III. ÚS 344/2012, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Predmetom ústavnej ochrany sa môže stať rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov vtedy, keď jeho výsledok dosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa. Ústavný súd je oprávnený v ojedinelých prípadoch zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o poplatkovej povinnosti, a to iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu o neoslobodení od povinnosti zaplatiť súdny poplatok došlo vzhľadom na výšku súdneho poplatku posudzovanú v rámci konkrétnych okolností prípadu a v rámci ekonomických (finančných) možností sťažovateľa zaplatiť tento súdny poplatok a vzhľadom na fázu konania pred všeobecným súdom k obmedzeniu samotnej podstaty práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porovnaj rozsudok ESLP vo veci *Jedamski a Jedamska* proti Poľsku z 26. 7. 2005, body 60 a 66). Opodstatnenosť sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prichádza do úvahy tiež v prípadoch extrémneho vybočenia zo štandardov

uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktoré môžu mať za následok porušenie ústavou garantovaných základných práv a slobôd, alebo tiež v prípadoch absencie primeraného zdôvodnenia tohto rozhodnutia všeobecným súdom.

17. Vychádzajúc z už uvedeného, ústavný súd preskúmal obsah napadnutého uznesenia z 8. augusta 2024, ako aj uznesenia vyššieho súdneho úradníka, ktorého vydanie mu predchádzalo, aby v kontexte sťažnostných námietok zistil, či právne závery v nich obsiahnuté sú ústavne udržateľné a zlučiteľné so sťažovateľkou vymedzeným obsahom označených základných práv.

18. Z napadnutých uznesení v podstatnom vyplýva, že okresný súd nepriznal sťažovateľke oslobodenie od súdneho poplatku, keďže považoval po vykonaní lustrácie bankových účtov za preukázané, že je majiteľkou účtu v Poštovej banke, a. s., s disponibilným zostatkom na účte vo výške 10 167,88 eur. Zároveň bolo preukázané, že právnenému zástupcovi sťažovateľky bola 4. októbra 2023 pripísaná platba vo výške 15 000 eur v zmysle výroku II rozsudku okresného súdu. V rámci konania o sťažnosti okresný súd zhodnotil majetkové a sociálne pomery sťažovateľky a prijal záver, že neboli splnené podmienky na oslobodenie sťažovateľky od platenia súdneho poplatku. Okresný súd zároveň poukázal na skutočnosť, že sťažovateľka v predloženom tlačive neuviedla úplné údaje, keďže uviedla len to, že je poberateľkou starobného dôchodku a nevlastní žiadnu nehnuteľnosť. Zmienka o finančných prostriedkoch, najmä tých, ktoré boli pripísané na účet jej právneho zástupcu na základe rozsudku okresného súdu a sú nepochybne majetkom sťažovateľky, v tlačive uvedená nebola. Sťažovateľka namietala nesprávnosť v postupe vyššieho súdneho úradníka len všeobecnou argumentáciou, pričom konkrétne neuviedla, v čom boli jeho závery nesprávne. Sťažovateľka v sťažnosti vecne a konkrétne nezdôvodnila, prečo nemožno finančné prostriedky na jej účte považovať za jej majetok, kto je ich majiteľom a z akého dôvodu okresný súd nemá tieto finančné prostriedky, ktoré prevyšujú sumu uloženého súdneho poplatku, brať do úvahy. V tomto smere okresný súd považoval sťažnosť za neúplnú a obsahovo všeobecnú.

19. Ústavný súd po preskúmaní napadnutého uznesenia konštatuje, že ho nepovažuje za arbitrárne. Okresný súd v bode 8 napadnutého uznesenia ústavne akceptovateľným a vyčerpávajúcim spôsobom sťažovateľke ozrejmil, prečo prednesené sťažnostné námietky, ktoré boli obsahovo totožné s námietkami uvedenými v ústavnej sťažnosti, neboli relevantné zvrátiť závery uznesenia o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku. Ústavný súd považuje závery okresného súdu za ústavne udržateľné a logické. Okresný súd svoj právny názor primerane odôvodnil, nepostupoval arbitrárne a rešpektoval zmysel a účel príslušných ustanovení zákona o súdnych poplatkoch a Civilného sporového poriadku.

20. Odôvodnenie napadnutého uznesenia v okolnostiach konkrétneho prípadu nejaví známky arbitrárnosti alebo svojvôle. Ide o výklad podústavnej normy, ktorý prislúcha najmä všeobecným súdom, a v tejto konkrétnej veci ústavný súd neidentifikoval žiadne extrémne vybočenie z interpretácie alebo aplikácie príslušných ustanovení zákona, ktoré by v tejto veci mohli dosiahnuť ústavnoprávny rozmer.

21. Vzhľadom na uvedené ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť v uvedených častiach podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

III.3. K namietanému porušeniu čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny, čl. 13 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým uznesením okresného súdu z 8. augusta 2024:

22. Sťažovateľka porušenie práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny, čl. 13 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu odvíja od porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (čl. 36 ods. 1 listiny) a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Práve s ohľadom na argumentačné prepojenie oboch uvedených obsahových častí ústavnej sťažnosti nemohlo v dôsledku absencie porušenia základného práva zaručeného podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (čl. 36 ods. 1 listiny) a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru dôjsť ani k porušeniu sťažovateľkou označených základných práv, a preto aj v tejto časti bolo potrebné ústavnú sťažnosť odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

23. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti navrhovala odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia okresného súdu z 8. augusta 2024, argumentujúc § 130 zákona o ústavnom súde. Keďže ústavný súd už pri predbežnom prerokovaní odmietol ústavnú sťažnosť ako celok, nebol dôvod osobitne rozhodovať o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky, keďže rozhodovanie o nich je podmienené prijatím ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. októbra 2024

Libor Duľa
predseda senátu